

Siemenkaupan markkina- valvonnan ja sertifiointin raportti 2014

Evira/4563/0411/2015



Eviran raportti
Hyväksymispäivä 30.6.2015
Siementarkastusyksikkö

Hyväksyjä Hanna Kortemaa

Esittelijä Ritva Vallivaara-Pasto

Lisätietoja

| | |
|---|----|
| 1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA | 4 |
| 2 VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN | 5 |
| 3 TOIMINNAN JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS..... | 9 |
| 3.1 Todetut puutteet ja niiden yleisyys | 9 |
| 3.2 Puutteiden analyysi | 10 |
| 4 AUDITOINNIT, ARVIOINTI- JA OHJAUSKÄYNNIT JA MUU SAATU PALAUTE | 14 |
| 5 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET | 16 |
| 5.1 Toimijoiden säädösten tuntemuksen varmistaminen | 16 |
| 5.2 Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaamistoimenpiteiden varmistaminen..... | 17 |
| 5.3 Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet | 17 |
| 6 TOIMINNAN RESURSSIT | 19 |
| 7 MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN TOIMINTAAN | 20 |

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA

Keväällä siemenkauppa kävi hyvin ja siemeneriä tarkastettiin normaaliin tapaan. Siementen markkinointi siirtyi lähemmäksi kylvöaikaa ja tämä aiheutti ruuhkaa sertifiointiin ja vakuuspainoon. Kylvöille päästiin normaalia aikaisemmin, mutta sen jälkeen tuli kylmä jakso, jota kesti kesäkuun loppuun saakka. Puintiaikaan osui sateet, joiden pelättiin pilaavan varsinkin kevätevehnän itävyyden, mutta itävyyespoikkeusta ei kuitenkaan jouduttu hakemaan. Viljelystarkastettu pinta-ala pysyi ennallaan edelliseen vuoteen verrattuna. Kylvösiemenen laatu oli hyvä kaikilla lajeilla.

Pakkaamokatselmuksissa kaikki pyydyt katselmuksat pystyttiin tekemään pakkaamon haluamana ajankohtana. Pakkaamoiden lukumäärä laski edellisestä vuodesta. Pakkaamoille järjestettiin koulutusta ja se laajennettiin koskemaan koko henkilökuntaa. Tällä haluttiin lisätä koko pakkaamohenkilökunnan tietämystä siementuotannon ja markkinoinnin vaatimuksista.

Siemenkaupan markkinavalvonnassa toteutettiin ensimmäistä kertaa teemoitus. Viisi ELY-keskusta keskittyi tekemään normaalia enemmän siemenkaupan markkinavalvontaa, kuudella ELY-keskuksella oli käytössä jonkin verran resursseja ja loput neljä ELY-keskusta ei tehnyt juuri lainkaan siemenkaupan markkinavalvontaa. Tulosten perusteella valvontaa tehtiin edellisiin vuosiin verrattuna enemmän, mikä johtui hylättyjen erien käytönvalvontojen suuresta määrästä. Vastaavasti otettujen valvontanäytteiden määrä vähentyi huomattavasti. Teema-ELY-keskusten tarkastajilta kerätyn palautteen perusteella teemoitusta pidettiin hyvänä ratkaisuna pienen sektorin valvonnassa, kyseisenä vuotena ammattitaito vahvistuu ja markkinavalvojat pystyvät paneutumaan vaikeampiin ja enemmän aikaa vieviin tapauksiin. Heikkoutena pidettiin sitä, että silloin kun ELY-keskus ei ole teemoituksen kohteena ammattitaito heikenee ja toisaalta kyseisen vuoden aikana esiin tuleviin tapauksiin ei pystytty puuttumaan. Lisäksi yhden sektorin valvontaa ei ole mielekästä tehdä, jos toimijalla on useamman Eviran sektorin toimintaa.

Siemenkaupan painopisteinä oli sertifioidun siemenen markkinointi, elinkeinoharjoittajien rekisteröinti ja tiedostonpidon valvonta. Lisäksi valvottiin siementuotannossa hylättyjen erien käyttöä. Sertifioidun siemenen markkinoinnista jäi kiinni toimijoita, mutta määrä oli vähäisempi kuin edellisenä vuotena, jolloin tilan oman siemenen laatu oli heikompi. Jokaiselle ELY-keskukselle oli asetettu tavoitelukumäärä, montako toimijaa tuli saada rekisteröitymään ja tässä onnistuttiinkin hyvin.

Elinkeinoarjoittajarekisterin tietojen kirjaaminen aloitettiin Elmo-järjestelmään, mutta vain osa tiedoista saatiin vietyä järjestelmään. Kirjaamista viivästytti tietojen tarkistus laajasta asiakasrekisteristä. Kenttäkoetarkastuksia koskevien todistusten toimittaminen asiakkaille oli hidasta Elmo-järjestelmästä johtuen, mutta kaikki todistukset saatiin kuitenkin toimitettua vuoden 2014 aikana.

Viljelystarkastetusta pinta-alasta hylättiin noin 3,3 prosenttia. Hylkäyksiä aiheuttivat lajikeaitouteen vaikuttavat riskitekijät (väärä esikasvi, risteytymisvaara, muut lajikkeet tilalla) sekä sadon laatua huonontavat tekijät (kasvuston lajipuhkaus ja rikkakasvit, hukkakaura sekä taudit). Lisäksi talvituhot ja viljelysten

huono kunto aiheutti hylkäyksiä. Tehtyjen tarkastusten ja hylkäysten takia korjattava ja sertifioitava siemensato on todennäköisesti laadultaan parempaa kuin olisi ollut ilman tarkastuksia. Tarkastajien ammattitaitoa osoitti, että riskitekijöitä ja ongelmia havaittiin ja niihin puututtiin.

Eviran toimintaan kohdistuvissa auditoinneissa ja Eviran tekemissä ELY-keskuksiin, kuntiin ja tarkastajiin kohdistuvissa ohjaus- ja arviointikäynneillä havaittiin poikkeamia. Samaan kohteeseen tehdyissä seuraavissa auditoinneissa havaitaan pääsääntöisesti vähemmän poikkeamia kuin ensimmäisessä auditoinnissa tai kohteessa ei havaita lainkaan poikkeamia. Auditoinneilla ja ohjaus- ja arviointikäynneillä oli vaikutusta ja ne ovat tehokas tapa varmistaa ja parantaa työn laatua.

Lajiketestaukset ja niihin liittyvät päätökset valmistuivat lajikkeiden rekisteröintiprosessin vaatimassa ajassa.

Lajikeluetteloon hyväksyttiin yhteensä 34 uutta lajiketta.

2 VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN

Markkinavalvontasuunnitelman painopistealueet

Valvonnan teemoittaminen toteutettiin ensimmäistä kertaa. Viisi ELY-keskusta oli teema-ELY:na, kuudella ELY-keskuksella oli jonkin verran resursseja käytössä ja neljä ELY-keskusta ei tehnyt juuri lainkaan siemenkaupan markkinavalvontaa. Teema-ELY-keskuksille oli suunnattu runsaasti resursseja ja näissä oli tavoitteena tehdä normaalia enemmän siemenkaupan markkinavalvontaa.

Teema-ELY-keskusten painopistealueina olivat sertifioidun siemenen lehti-ilmoitusten ja netin seuranta sekä valvonta, lopettaneiden siemenpakkaamoiden valvonta, oman alueen rekisteröimättömien toimijoiden etsintä, itävyyspoikkeuserien myynnin valvonta, hylättyjen erien käytön valvonta, valvontanäytteenotto vihanneskasvien harrastelijapakkauksista itävyyden määrittämistä varten, neuvonta- ja valvontakäynnit piensiemeniä markkinoivissa siemenliikkeissä ja vihannestiedotteen jakaminen vihannesten siemeniä markkinoiviin liikkeisiin sekä tiedotuskampanja.

Lopettaneisiin siemenpakkaamoihin kohdistettiin myös valvontaa ja kaikissa asiat olivat kunnossa. Itävyyspoikkeuserät oli poistettu markkinoilta, ainoastaan yksi erä löytyi ja sille annettiin markkinointikielto. Valvontanäytteenottoa kohdistettiin harrastekäyttöön tarkoitettuihin pikkupakkauksiin. ELY-keskuksille, joilla oli painopisteinä siementen markkinavalvonta, annettiin tavoitteeksi ottaa 10 valvontanäytettä sipulin siementen annospusseista. Valvontanäyte tuli ottaa liikkeistä, joissa markkinoidaan vihannesten kylvösiemeniä harrastekäyttöön. Tavoite toteutui kaikkien ELY-keskusten osalta sataprosenttisesti; valvontanäytteitä otettiin sipulinsiemenieristä 51 kappaletta (taulukko 1.).

Taulukko 1. Valvontanäytteiden määrät vuosina 2011 - 2014.

| Näytetyyppi | 2011 | 2012 | 2013 | 2014 |
|-------------------|------|------|------|------|
| Tasalaatuisuus | 54 | - | 3 | - |
| Seossuhde | - | - | 15 | - |
| Vanhat siemenerät | - | 46 | - | - |
| Porkkana | - | - | 76 | - |
| Salaatti | - | - | 79 | - |
| Sipuli | - | - | - | 51 |
| Tarhaherne | 10 | - | - | - |
| Kesäkurpitsa | - | 35 | - | - |
| Punajuuri | - | 47 | - | - |
| Muut | 14 | - | 12 | 11 |

Siemenkauppaa valvovat sekä ELY-keskusten tarkastajat että Eviran omat tarkastajat. Tarkastuksia tehtiin Evirassa ja ELY-keskuksissa yhteensä 391. Tarkastusten määrä on kasvanut edellisestä vuodesta noin 45 prosenttia (taulukko 2). Syy määrän kasvuun oli se, että siemenpakkaamoihin kohdistuvaa hylättyjen erien käytön valvontaa tehtiin normaalia enemmän.

Taulukko 2. Valvontojen määrä vuosina 2013 - 2014.

| | Valvonta- tarkastukset yhteensä | Valvonta- tarkastukset, ELY-keskukset | Valvonta- tarkastukset, Evira | Valvonta- tarkastukset, yhteensä |
|-----------------------------------|---------------------------------------|---|-------------------------------------|--|
| Vuosi | 2013 | 2014 | 2014 | 2014 |
| | kpl | kpl | kpl | kpl |
| Siemen- pakkaamot | 4 | 162 | 26 | 188 |
| Siemenliikkeet | 112 | 70 | 2 | 72 |
| Viljelijät | 68 | 9 | 3 | 12 |
| Vähittäis- ja tori- kauppa ym. | 30 | 118 | 1 | 119 |
| Yhteensä | 214 | 359 | 32 | 391 |

Siemenen pakkauslupamenettely

Kylvösiemenen pakkaaminen markkinointia varten on luvanvaraista. Pakkauslupan myöntämisen edellytyksenä on Eviralle tehty kirjallinen hakemus, hakijan toimitiloissa tehty hyväksytty katselmus sekä pakkaamon henkilökunnan hyväksytysti suorittama kirjallinen ammattitaitokoe. Pakkauslupa myönnetään enintään viideksi vuodeksi kerrallaan.

Pakkauslupien kohdalla elettiin 5-vuotisen lupasyklin hiljaisinta vaihetta. Vuoden 2014 aikana oli päättymässä vain 10 voimassa ollutta lupaa. Päättävistä lupien haltijoista 8 haki luvan jatkamista ja uutta pakkauslupaa haki yksi toimija (taulukko 3). Lupahakemukset käsiteltiin entiseen tapaan heti niiden saavuttua ja katselmointiajankohtaa päätettäessä otettiin huomioon toimijoiden esittämät aikatoivomukset. Pakkauslupia myönnettiin vuoden aikana 10 kappaletta.

ta ja yhden pakkaamon pakkauslupa peruttiin. Syynä oli siemenerien ylimyynti, ts. kauppaerää oli myyty enemmän kuin sitä oli sertifioitu. Lisäksi todettiin siemenerien jäljitettävyyden hävinneen; kauppaeräkohtaiset tiedostot olivat puutteellisia ja tiedostojen yhteys liikekirjanpitoon oli kadonnut. Myös liikekirjanpidon kohdalla havaittiin vakavia puutteita.

Taulukko 3. Siemenpakkaamoiden lukumäärä vuosina 2011 - 2014.

| Pakkaamot | 2011 | 2012 | 2013 | 2014 |
|------------------------------------|------|------|------|------|
| Pakkauslupia voimassa 31.12. (kpl) | 187 | 177 | 158 | 152 |
| Hakemuksia jätetty | 12 | 111 | 21 | 10 |
| Katselmuksia tehty | 7 | 100 | 25 | 11 |
| Lupa myönnetty | 11 | 95 | 21 | 10 |
| Lupaa ei myönnetty | - | - | - | - |
| Lupa peruttu | - | - | - | 1 |

Siemenalan elinkeinonharjoittajien rekisteröinti

Elinkeinonharjoittajia oli Eviran rekisterissä vuoden lopussa 1537 kappaletta (taulukko 4). Uusia ilmoituksia rekisteriin merkitsemiseksi tuli 194 kappaletta. Yhteisilmoituksen tehneiden liikkeiden ilmoittamat liikkeiden lukumäärät, 181 liikettä, on lisätty toimijoiden lukumäärään edellisvuosien tapaan. Yhteisilmoituksen tehneet liikkeet markkinoivat pääosin vihannesten pienannospusseja sekä nurmisiementen pienpakkauksia. Todellisuudessa kylvösiementä markkinoivia liikkeitä on vielä taulukon 4. määriäkin enemmän, sillä seuraavat yhteisilmoituksen tehneet liikkeet eivät ole ilmoittaneet liikkeidensä lukumäärää: Suomen lähikauppa, Lidl ja Maritii Oy/Tiimari Retail Oy.

Rekisteristä poistui 269 elinkeinonharjoittajaa. Rekisteristä poistettujen toimijoiden lukumäärän huomattava kasvu johtui pääosin siitä, että elinkeinonharjoittajarekisterin siirto Elmo-järjestelmään aloitettiin loppuvuonna 2014. Siirron yhteydessä elinkeinonharjoittajan toiminnan jatkuminen alalla tarkastettiin yhteisötietojärjestelmästä. Jos toiminta oli päätynyt, toimija poistettiin rekisteristä. Lisäksi rekisteristä poistuneiden lukumäärässä on mukana kaksi yhteisilmoituksen tehnyttä kauppaketjua, joiden liikkeet rekisteröitiin kaikki erikseen. Tästä syystä myös rekisteriin liittyneitä oli normaalia enemmän.

Taulukko 4. Elinkeinonharjoittajarekisteriin kuuluvien toimijoiden sekä pakkaamoiden lukumäärä vuosina 2011 - 2014.

| Elinkeinonharjoittajat, kpl | 2011 | 2012 | 2013 | 2014 |
|------------------------------|------|------|------|------|
| Toimijoiden lukumäärä 31.12. | 603 | 969 | 1612 | 1537 |
| Rekisteriin liittyneitä, | 29 | 34 | 648 | 194 |
| Rekisteristä poistuneita | 1 | 5 | 5 | 269 |
| Muutos-% | +5 | +38 | +51 | -5 |

Kylvösiementen tuonnin valvonta

Kylvösiementen tuonnin valvonnassa tuontitodistusten hyväksymistarkastuksia tehtiin yhteensä 477 kappaletta (taulukko 5). Kylvösiementen tuonti-ilmoituksia EU:n ulkopuolelta tuoduista siemenistä tehtiin 57 kappaletta. Tuontilupia myönnettiin 8 kappaletta koetarkoituksiin ja jalostuksen käyttöön sekä lajeille tai lajikkeille, jotka eivät ole lajikeluettelossa.

Taulukko 5. Kylvösiementen tuonnin tarkastusmäärät tarkastuskohteittain vuosina 2011 - 2014.

| Tarkastuskohde | 2011 | 2012 | 2013 | 2014 |
|--|------|------|------|------|
| Tuontitodistusten hyväksymistarkastuksia | 494 | 373 | 555 | 477 |
| Tuonti-ilmoituksia | 49 | 46 | 52 | 57 |
| Tuontilupia | 5 | 8 | 10 | 8 |

Kylvösiementen sertifiointi-, viljelystarkastus- sekä kenttäkoe- ja lajiketestaustoiminta

Kaiken markkinoitavan kylvösiemenen on oltava virallisesti sertifioitua tai hyväksyttyä. Aloitteen kylvösiemenen sertifiointia varten tekee aina asiakas. Sertifiointiprosessiin kuuluvat kylvösiementuotannossa olevien peltojen viljelystarkastukset, virallinen näytteenotto, laboratorio- ja kenttäkoetarkastukset, kylvösiemenien sertifiointi ja vakuustodistusten painaminen. Sertifiointiprosessiin kuuluvat kiinteästi myös viljelystarkastajien ja näytteenottajien koulutus, valtuutus ja valvonta. Myös uusille kasvilajikkeille suoritettavan lajiketestausta voidaan katsoa liittyvän läheisesti siementarkastusprosessiin.

Viljelystarkastus tehtiin 2513 siemenviljelykselle. Viljelystarkastettu kokonaispinta-ala oli 35 611 hehtaaria. Viljelystarkastettu kokonaispinta-ala laski 1 354 hehtaarilla vuoteen 2013 verrattuna, mutta vuoteen 2012 verrattuna laskua oli 200 hehtaaria. Liikkeiden viljelystarkastajat tarkastivat 76 siemenviljelystä (43 itsepölytteisten lajien ja 33 ristipölytteisten lajien tarkastusta). Näihin viljelyksiin kohdistui 9 valvontatarkastusta (1 ristipölytteisten lajien ja 8 itsepölytteisten lajien). Valvontatarkastuksia tulisi tehdä ristipölytteisille lajeille 20 prosenttia ja itsepölytteisille lajeille 10 prosenttia niistä tarkastuksista, joita liikkeen tarkastaja tarkastaa.

Näytteenottajat ottivat vuonna 2014 yhteensä 4 590 virallista näytettä sertifiointia varten. Näytteistä 1339 kappaletta oli liikkeiden omien näytteenottajien ottamia. Valvontanäytteitä otettiin 5,4 prosenttia (72 kpl) liikkeiden näytteenottajien ottamista näytteistä kaudella 2013-2014, kun tavoite on 5 prosenttia.

Siemenperunan varastotarkastuksia tehtiin 827 kappaletta. Sertifiointipäätöksiä tehtiin 6 799, viljelystarkastuspäätöksiä 2 513 ja kenttäkoetarkastuksia 816 kappaletta. Pääosa kenttäkokeissa tarkastetuista näytteistä liittyi sertifiointiprosessiin. Lisäksi tehtiin 27 tarkastusta markkinavalvontaan liittyen tai OECD:n asettamien jälkitarkastusvaatimusten täyttämiseksi, kolme tarkastusta siemenliikkeitten viljelystarkastajien valvomiseksi ja 165 tarkastusta MTT:n viljelyarvokokeissa olevien näytteiden lajikeaitouden varmistamiseksi.

Taulukko 6. Sertifioidut kilot vuonna 2014.

| Lajiryhmä | kg |
|----------------------|------------|
| Viljan siemenet | 80 763 000 |
| Nurmi- ja rehukasvit | 4 124 000 |
| Öljykasvit | 281 000 |
| Peruna | 23 453 000 |

Lajiketestauksessa oli mukana 75 uutta kasvilajiketta, joista 22:lle laadittiin lajikekuvaus. 14 timoteita kuoli talven 2013-14 aikana niin, että testauksesta ei saatu tulosta.

Lajikeluetteloon hyväksyttiin yhteensä 34 uutta lajiketta: 7 vehnää, 13 ohraa, 1 ruis, 2 härkäpapua, 1 valkoapila, 1 englanninraiheinä, 1 nurminata ja 8 rapsia. Lisäksi 7 lajikkeen hyväksyntä uudistettiin.

3 TOIMINNAN JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS

3.1 Todetut puutteet ja niiden yleisyys

Siemenkaupan markkinavalvonnan puutteet

Siemenkauppalaan rikkomuksista annettiin yhteensä 2 huomautusta ja 28 markkinointikieltoa. Kahden tarkastuksen osalta tapauksen käsittely jatkuu edelleen Eviran lakimiesten toimesta. ELY-keskusten tarkastajat antoivat toimijoille yhteensä seitsemän väliaikaista markkinointikieltoa, jotka kaikki johtivat Eviran tekemään varsinaiseen markkinointikieltopäätökseen.

Kirjalliset huomautukset (2 kpl) annettiin sertifioidun perunansiemenen myynnistä. Toinen markkinoija toimi internetin tori.fi sivustolla ja toinen torilla.

Markkinointikieltoja annettiin 28 kpl, joista sertifioidun siemenen lehti-ilmoittelun perusteella 2 kpl, sertifioidun siemenen verkkoilmoittelun perusteella 4 kpl, sertifioidun perunansiemenen torimyynnistä 2 kpl, rehuviljan markkinoinnista kylvösiemeneseen viittaavissa säkeissä 1 kpl, alennetulla itävyysvaatimuksella sertifioidun siemenen markkinoinnista viimeisen sallitun markkinointipäivän jälkeen 1 kpl sekä yhteinen markkinointikielto neljälle vehnäerälle, joiden lajikeaitous ei täyttänyt laatuvaatimuksia.

Sipulin siemenieristä otettiin valvontanäytteitä 51 erästä, joista 16 erää asetettiin markkinointikieltoon. Valvontasuunnitelman ulkopuolisia valvontanäytteitä otettiin 11 kappaletta, joista kymmenestä näytteestä tutkittiin itävyys ja yhdestä näytteestä hukkakaura. Näistä yksi näyte, jossa epäiltiin olevan hukkakauraa, johti markkinointikieltoon.

Taulukko 7. Siemenkaupan markkinavalvonnan keskeiset suoritteet ja tunnusluvut 2011 - 2014.

| Suorite | 2011 | 2012 | 2013 | 2014 |
|---------------------|------|------|------|------|
| Tarkastukset | 181 | 199 | 214 | 391 |
| Huomautukset | 7 | 9 | 6 | 2 |
| Markkinointikiellot | 16 | 25 | 39 | 28 |

| | | | | |
|-------------------|---|---|---|---|
| Jatkotoimenpiteet | 0 | 1 | 2 | 2 |
|-------------------|---|---|---|---|

Kylvösiementen sertifiointi-, viljelystarkastus- sekä kenttäkoe- ja lajiketestaustoiminta

Siementen sertifiointiprosessissa tarkastettiin kylvösiemenviljelysten kelpoisuus siementuotantoon, kenttäkoetarkastuksessa lajikeaitous ja siementen sertifiointissa täyttääkö erä asetetut laatuvaatimukset.

Viljelystarkastuksissa hylättiin 3,4 prosenttia tarkastetusta alasta, kun vuonna 2013 hylättiin 3,3 prosenttia alasta. Hukkakauran takia hylättiin kesällä viljelystarkastetusta alasta 1,54 prosenttia (548 ha). Kesinä 2010-2013 on hylätty 0,97-1,75 prosenttia tarkastetusta pinta-alasta. Hukkakauran jälkeen merkittävin siemenviljelysten hylkäyssyy on vieraat lajit viljelyksellä, minkä takia hylättiin 0,19 prosenttia tarkastetusta alasta.

Liikkeiden viljelystarkastajien työn valvonnassa ei havaittu merkittäviä puutteita. Liikkeen ja valtuutettujen tarkastajien työssä erosivat siinä, kuinka paljon vieraita lajeja raportoidaan osuvan koealoille. Erot olivat pienet, mutta liikkeen tarkastajat raportoivat enemmän vieraita lajeja koealoilla. Lajikeaitouteen liittyviä puutteita ei havaittu kenttäkoetarkastuksissa, jotka tehtiin liikkeiden tarkastajien työn valvomiseksi.

Siemenerien sertifiointissa tehtiin 282 hylkäävää päätöstä, näistä 77 koski nurmi- ja nurmipalkokasveja. Nurmi- ja nurmipalkokasvien hylättyä erää voitiin käyttää siemenseoksiin, jos joukkoon sekoitettiin parempaa saman lajin kauppaerää, jolloin lajin laatuvaatimus kuitenkin täyttyi.

Kenttäkoetarkastuksissa sertifiointiin liittyvässä lajikeaitouden tarkastamisessa kolme siemenerää ei täyttänyt mitään siementavaralle asetettuja aitousvaatimuksia ja yksi erä täytti vain alemman siemenluokan laatuvaatimukset kuin mihin erä oli sertifioitu. Lajikeaitoudessa havaitut ongelmat otettiin huomioon kyseisillä erillä perustettujen viljelysten hyväksymisessä. Valvontatarkastuksessa olleissa näytteissä ei ollut ongelmia. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen (MTT) viljelyarvokokeissa olevien näytteiden valvontatarkastuksissa ei löytynyt yhtään näytettä, jossa olisi ollut yli 5 prosenttia poikkeavia yksilöitä tai joka ei olisi vastannut ilmoitettua lajiketta.

Näytteenottajiin ja viljelystarkastajiin ja näytteenottajiin kohdistuu arviointi- ja ohjauskäyntejä. Käynneillä havaitut puutteet ja niiden yleisyys on käsitelty luvussa 4.

Lajiketestauksessa olleista lajikkeista neljä ei täyttänyt erottuvuuden vaatimusta testauksen päättyessä.

3.2 Puutteiden analyysi

Puutteiden esiintyminen

Markkinavalvonnassa havaitut puutteet

Rekisteröimättömien toimijoiden etsintä oli yksi markkinavalvonnan painopistealue ja määrällisesti eniten puutteita esiintyikin toimijoiden rekisteröitymisessä. Myös kauppaeräkohtaisessa tiedostonpidossa ja sertifioidun siemenen myynnissä havaittiin puutteita.

Sadon laatu oli hyvä ja tästä johtuen sertifioidun siemenen markkinointi ei ollut yhtä laajaa kuin edellisenä vuotena. Lehti- ja netti-ilmoituksia oli edellisvuotta vähemmän. ELY-keskusten ja Eviran omat tarkastajat seurasivat sertifioidun siemenen markkinointia lehdistä ja internetistä. Kaikki havaitut sertifioidun siemenen ilmoitukset tarkistettiin ja myyjiin otettiin yhteyttä joko puhelimitse tai valvontakäynnillä. Pääsääntöisesti kaikkiin tapauksiin määrättiin kuulemismenettelyn jälkeen markkinointikielto ja vaatimus poistaa ilmoitukset tiedotusvälineistä.

Myyntipaikkojen valvontanäytteenottokäynneillä havaittiin, että monissa tapauksissa elinkeinonharjoittajarekisteriin ilmoittautuminen tai toiminnassa tapahtuneiden muutosten ilmoittaminen olivat jääneet tekemättä. Markkinavalvojat antoivat toimijoille rekisteröitymislomakkeet ja tiedot siitä, miten rekisteriin ilmoitaudutaan tai muutoksista ilmoitetaan. Puutteelliseen tai puuttuvaan kauppaeräkohtaisen tiedoston pitoon annettiin valvontakäynnillä ohjeistus ja määräpäivä mihin mennessä asia tulee saattaa kuntoon.

Valvontanäytteitä otettiin sipulin siemenistä ja niistä tehtiin itävyysanalyysi. Eristä 31 % ei täyttänyt itävyysvaatimusta. Markkinavalvontasuunnitelman ulkopuolisia näytteitä tutkittiin 11 kappaletta. Näistä kaksi koski itävyyttä ja yhdessä oli kyse hukkakauraepäilystä. Loput valvontanäytteet otettiin siemenliikkeiden varastoeristä itävyyden selvittämiseksi. Viljelijän hukkakaurareklamation johdosta otetun valvontanäytteen tulos johti markkinointikieltoon sekä hukkakauran torjunnan ohjeistuksen laadintaan siementä ostaneille viljelijöille. Erät, joista tutkittiin itävyys, täyttivät itävyysvaatimuksen ja tulokset olivat IS-TA:n liikkumarajoissa.

Puutteet pakkauslupamenettelyssä

Pakkausluvan edellyttämässä pakkaamokatselmuksissa selvitetään pakkaus-toiminnalle asetettujen vaatimusten täyttymistä.

Vuoden aikana tehdyillä 11 pakkauslupakatselmuksella havaittiin korjattavia puutteita kuudella pakkaamolla. Puutteita havaittiin virallisen näytteenottajan työturvallisuudessa, kauppaerien merkinnöissä, kauppaerien tiedostonpidossa ja vaakojen varmennusten voimassaolossa. Suurin osa puutteista korjattiin sovitussa määräajassa. Puutteet, joita ei korjattu, johtivat pakkaamon toiminnan osittaiseen rajoittamiseen, kuten esim. siilonäytteenoton kieltämiseen.

Puutteet tuonnin ja markkinoinnin valvonnassa

Tuonnissa puutteita esiintyi vähän. Maahantuojat kysyivät jo ennakoon tuonnin edellytyksistä ja neuvonnalla pystyttiin tiedottamaan tuontiin liittyvistä asioista. Nettikauppa lisääntyi ja toi uusia haasteita tuonnin valvontaan. Erityisesti harrastelijat tilasivat omaan käyttöön lajikkeita, jotka eivät ole EU:n lajike-

luettelossa. Yksityiseen käyttöön tuotavista kylvösiemenistä tuli kyselyitä aiempaa enemmän. Maahantuojat, jotka markkinoivat tuomiaan kylvösiemeniä Suomessa olivat tietoisia vaatimuksista, joita kylvösiemenierille on asetettu.

Kylvösiementen sertifiointi-, viljelystarkastus- sekä kenttäkoe- ja lajiketestaustoiminnassa havaitut puutteet

Viljelystarkastus- ja näytteenottotyössä havaitut puutteet kirjataan ja niistä annetaan palautetta. Näytteenottopöytäkirjojen täytöissä kirjattiin 216 puutetta. Kirjaukset pitivät sisällään hyvin erilaisia tapauksia. Viljelystarkastuksessa kirjattiin kesällä yhteensä 22 erityyppistä poikkeamaa. Poikkeamista voidaan antaa joko välitöntä palautetta tai niistä annetaan palautetta tarkastajille ennen seuraavaa tarkastuskautta.

Liikkeen ja valtuutettujen tarkastajien työssä erosivat siinä, kuinka paljon vieraita lajeja raportoidaan osuvan koealoille. Erot olivat pienet, mutta joka kerta niin, että liikkeen tarkastajat raportoivat enemmän vieraita lajeja. On todennäköistä, että koealojen valinnassa on eroja. Asiaa käsitellään kesän 2015 koulutuksissa. Kesän valvontatarkastusten määrissä kiinnitetään myös erityistä huomiota siihen, että valvontatarkastusten määrät ovat lajiryhmittäin asetuksen mukaiset.

Siemenseoksiin käytettävien siemenerien osalta tuli esiin tapauksia, joissa pakkaamon seosilmoituksessa ilmoittama kauppaerä olikin vaihtunut seosta tehtäessä toiseen kauppaeraan. Tämä aiheutti virheitä pakkaamoiden tiedostoihin. Pakkaamoilta pyydettiin selvitykset käytetyistä eristä ja korjaamaan tiedostot oikeiksi.

Kenttäkoetarkastuksissa sertifiointiin liittyvässä lajikeaitouden tarkastamisessa havaittiin ongelmia neljässä siemenerässä. Ongelmat otettiin huomioon tehtäessä päätöstä ko. erillä perustettujen viljelysten hyväksymisestä.

Puutteista aiheutuvat riskit

Elinkeinonharjoittajien rekisteröitymiseen liittyvät puutteet johtavat siihen että kylvösiemenen markkinointia ei pystytä valvomaan tasapuolisesti ja säännöllisesti, koska kaikki toimintaa harjoittavat eivät ole rekisterissä. Elinkeinonharjoittajien ja pakkaamoiden tiedostonpidon puutteet taas vaikeuttavat jäljitettävyyden toteutumista siementuotantoketjussa. Tapauksia, joissa tietty kauppaerä tulee jäljittää esimerkiksi hukkakauran vuoksi, on vuosittain ja tällöin riskinä on, että mahdolliset tiedostonpidon puutteet vaikeuttavat jäljitettävyyttä ja valvontaa tai tekevät sen jopa mahdottomaksi.

Sipulin siemenistä otettiin valvontanäytteitä ja niistä määritettiin itävyys. Siemeneristä 31 % ei täyttänyt itävyydelle asetettua laatuvaatimusta ja erille annettiin markkinointikielto. Riskinä tässä on, että jos koti- ja harrastepuutarhuille suunnattuja siemeniä ei valvonta, Suomeen tuodaan laadultaan heikompia siemeneriä.

Sertifioimattoman siemenen lehti- ja internetilmoitusten esiintymisestä aiheutuu riski, että se lisää ilmoittelua entisestään. Ilmoituksia laitetaan herkemmin, kun nähdään muitakin vastaavia ilmoituksia lehdissä tai internetissä. Tästä

syystä ilmoitteluun puuttuminen on tärkeää vaikka markkinoitavat määrät eivät olisikaan suuria. Sertifioimattoman siemenen riskit ostajalle liittyvät siemenen lajikeaitouden, kasvinterveyden ja itävyyden epävarmuuteen sekä hukka-kauran leviämisiin.

Näytteenottajien työturvallisuuteen liittyvien puutteiden korjausvaatimuksilla pyrittiin välttämään loukkaantumiset ja vammautumiset sekä niihin mahdollisesti liittyvät epäselvät vastuukysymykset.

Viljelystarkastuksissa hylättiin alaa 3,4 %. Viljelystarkastuksissa suurin riski on se, että puutteellisesti tehdyn tarkastuksen tuloksena hylätään viljelys, joka olisi pitänyt hyväksyä tai hyväksytään viljelys, joka olisi pitänyt hylätä. Jos viljelys hyväksytään väärin perustein, siemenviljelijälle, siemenen pakkaajalle ja siemenen ostajalle aiheutuu taloudellista haittaa kohonneina lajittelukustannuksina ja –tappioina, hylättyinä erinä ja mahdollisesti siemenpakkaamon pienentyneenä lajikevalikoimana. Jos viljelys hyväksytään väärin perustein, myös siitä voi aiheutua pakkaajalle haittaa. Jos loppukäyttäjän hankkima siemen ei täytä esimerkiksi lajikeaitousvaatimuksia tai siemenessä leviää hukkakauraa, pakkaaja on ankaran vastuun takia korvausvelvollinen aiheutuneesta välittömästä haitasta sekä esimerkiksi hukkakaurasta aiheutuvista torjuntakustannuksista.

Näytteenottajille annettiin henkilökohtaista palautetta. Viljelystarkastuksessa havaittuja puutteita käsitellään myös seuraavan kesän koulutustilaisuuksissa ja tarkastajille annetaan kirjallinen palaute.

Lajikeaitousongelmat voivat aiheuttaa suuria taloudellisia tappioita siemenpakkaamoille, koska ongelmat eivät ole siemenen kunnostuksella korjattavissa vaan ne jatkuvat ja yleensä vielä pahenevat sukupolvesta toiseen edettäessä.

Siemenseosten ongelmat aiheuttivat ongelmia pakkaamoiden tiedostoihin ja varastotietoihin, koska varastossa oli eriä, joita ei enää pitänyt olla jäljellä ja osa eristä oli käytetty, vaikka tiedostonpidon mukaan erää piti olla jäljellä. Seoksen käyttötarkoitukseen ja viljelijöille ei aiheutunut suuria ongelmia, koska käytetyt erät olivat laadultaan lähes saman veroisia. Mutta riski oli olemassa, että eriin olisi käytetty sellaisia eriä, jotka sekoituksen jälkeenkään eivät olisi täyttäneet laatuvaatimuksia.

Puutteiden syyt

Siemenkauppalaisten sisällöstä ja vaatimuksista oli alalla edelleen tietämättömyyttä. Lehdessä tai internetissä ilmoittaneet henkilöt perustelivat markkinointiaan sillä, etteivät olleet kuulleetkaan siemenkauppalaista ja sen velvoitteista. Tietämättömyys koski myös suurinta osaa elinkeinonharjoittajien rekisteröintiä tiedostonpitopuutteista. Lisäksi rekisteröinnin merkitystä jäljitettävyyden varmistajana ongelmatilanteissa ei riittävästi ymmärretä. Tiedostonpidon puutteellisuudet johtuvat osittain siitä, että se koetaan hankalaksi toteuttaa tietojärjestelmillä ja sen koetaan aiheuttavan lisätyötä.

Sertifioimatonta kylvösiementä on käytännössä helppo markkinoida, koska tilat voivat itse kunnostaa viljaansa. Sertifioimattoman siemenen markkinoihin

on erittäin vaikea päästä käsiksi, koska markkinoinnin todentaminen on usein mahdotonta ja markkinoijat eivät useinkaan ole elinkeinonharjoittajarekisterissä.

Syitä sipulinsiementen annospussien korkeaan hylkäämiseen itävyyden johdosta on useita. Harrasteviljelijät harvoin reklamoivat hankinnastaan, koska epäilevät vian olevan omissa toimissaan tai tuotteen hinta mielletään niin alhaiseksi, että siitä ei kannata valittaa. Lisäksi valvonta on melko vähäistä tarjontaan nähden.

Viljelystarkastuksissa tehdyt hylkäykset voivat johtua 1) tiedonpuutteesta esimerkiksi esikasvivaatimusten osalta, 2) tilalle toimitetun kantasiemenen laadusta, 3) siemenviljelijän tekemistä tai tekemättömistä toimenpiteistä ja 4) lähitilojen toimenpiteistä. Esimerkiksi jos naapuripeltojen haltijat eivät kiinnitä huomiota hukkakauran torjuntaan, hukkakaura voi levitä siemenviljelijän pellolle.

Viljelystarkastuksessa hukkakauran takia hylätty ala on pysynyt samana viime vuosina.

Tarkastus- ja näytteenottotyössä puutteiden esiintymistä ennustaa tarkastajan työhistoria. Aloittavilla tai vähän tarkastuksia tekevilla tarkastajilla esiintyy suhteessa tehtyihin tarkastuksiin tai näytteenottoihin enemmän erilaisia puutteita kuin kokeneilla tarkastajilla. Puutteiden syynä on mm. kiire, ohjeistuksen puutteet, puutteet tarkastajan tiedoissa ja taidoissa sekä inhimilliset erehdykset.

4 AUDITOINNIT, ARVIOINTI- JA OHJAUSKÄYNNIT JA MUU SAATU PALAUTE

Siemenkaupan markkinavalvonta- ja siemensertifiointiprosessia sekä lajikekuvausta auditointiin yksikön ja Eviran yhteisen auditointi- ja arviointi- ja ohjauskäyntisuunnitelmien mukaisesti (taulukko 8). Siemenkaupan markkinavalvontaan kohdistui ketjuauditointi.

Asiakaspalaute kerätään ja se käsitellään jaostoissa, siementarkastusyksikön johtoryhmässä sekä johdonkatselmuksessa. Ulkoinen palaute koski mm. sähköisen asioinnin puutetta.

Siemenkaupan markkinavalvontaan kohdistunut ketjuauditointi

Siemenkaupan markkinavalvonta oli ketjuauditoinnin kohteena. Auditointi laajeni koskemaan myös sertifiointiprosessia, tuontia ja vientiä sekä pakkaamoluovamenettelyä. Käytännössä auditoinnit toteutettiin loka-joulukuussa, mutta loppukokous ja -raportit eivät tulleet vuoden loppuun mennessä. Auditoinneista saadun palautteen perusteella ohjeistusta ja internet-sivuja tullaan selkiyttämään.

ELY-keskuksiin tehdyt arviointi- ja ohjauskäynnit

Evira toteutti yhden siemenkaupan markkinavalvojan auditointi- ja ohjauskäynnin (AJO). Toinen suunniteltu auditointi peruuntui ylitsepääsemättömän

esteen vuoksi. Käynnin kohteena oli aluehallinnon markkinavalvontaa tekevä virkamies. AJO-käynnin tavoitteena oli arvioida tarkastajaa siemenkaupan markkinavalvonnan suorittamisessa, siemenkauppalaian soveltamisessa ja koulutuksissa esille tulleiden asioiden soveltamisessa. Lisäksi tavoitteena oli yhdenmukaistaa tarkastajien työtapoja sekä saada Eviralle tietoa tarkastajien koulutusta ja ohjeistusta varten.

Auditointikäynnin tuloksena todettiin, että kohteena olleen tarkastajan ammatitaito oli hyvä ja toimintatavat asianmukaiset. Auditoinnissa havaitut kehittämiskohteet kohdistuivat lähinnä Eviran omaan toimintaan.

Auditoinnin lisäksi Eviran tarkastaja teki yhdessä ELY-keskuksen tarkastajan kanssa yhteisiä koulutuksellisia valvontakäyntejä. Valvonnoilla kerrattiin markkinavalvonnan koulutuksissa läpikäytyjä asioita yksilöllisesti ja annettiin mm. työnopastusta valvontanäytteiden ottamiseen.

Valtuutettuihin tarkastajiin ja näytteenottajiin kohdistuneet arviointi- ja ohjauskäynnit

Evira teki neljä arviointi- ja ohjauskäyntiä, jotka kohdistuivat viljelystarkastajiin. Suurimmat puutteet olivat tarkastusten teknisessä suorittamisessa. Yksi tarkastaja toivoi, että arviointi- ja ohjauskäynti tehtäisiin 1-2 vuoden kuluessa tarkastajan ensimmäisestä valtuuttamisesta.

Näytteenottajien arviointi- ja ohjauskäynneillä havaittiin poikkeamia Eviran antamiin ohjeisiin verrattuna. Eniten poikkeamia havaitaan uusilla näytteenottajilla. Havaitut poikkeamat olivat pieniä.

Omaan toimintaan kohdistuneet sisäiset auditoinnit

Siemensertifiointin eri osa-alueisiin tehtiin neljä sisäistä auditointia. Auditoinneilla arvioitiin mm. dokumenttien hallintaa.

Myönteisinä asioina auditoinneissa havaittiin prosessien sujuvuus ja henkilöstön substanssiosaaminen ja asianhallinta.

Poikkeamat liittyivät arkistointikäytäntöihin, esimerkiksi tiedonhallintasuunnitelmaa voisi päivittää vastaamaan nykyisiä käytäntöjä. Arviointi- ja ohjauskäynteihin liittyen ehdotettiin, että käyntejä varten laaditut kysymyslistoja kehitettäisiin. Kehittämiskohteiden toteuttaminen todennäköisesti helpottaa erityisesti sijaisten työtä. ELYjen osalta ehdotettiin, että Eviran vaikuttamismahdollisuuksia tehtyyn työhön pitäisi lisätä.

Taulukko 8. Siementarkastusyksikön tekemät auditoinnit ja arviointi- ja ohjauskäynnit vuonna 2014.

| Auditoinnin/ arviointi- ja ohjauskäynnin kohteena ollut viranomaisen | Auditointien/ arviointi- ja ohjauskäynnin määrä | Auditoinnin teemat | Keskeiset havainnot |
|--|---|--------------------|---------------------|
|--|---|--------------------|---------------------|

| | | | |
|--|----|---|--|
| Evira | 5 | Dokumenttien hallinta, lajikkeiden ryhmittely DUS-testauksessa, tarkastajiin kohdistuvan monitoroinnin toteuttaminen ja ISTA-näytteen kulku siementarkastusprosessissa. Lisäksi VALOn yhteinen auditointi, jossa aiheena maksujen määritymistä. | Tarkastusprosessissa havaitut ongelmat suhteellisen pieniä. Dokumenttien hallintaan tulee kiinnittää huomiota. |
| ELY-keskus | 1 | Markkinavalvonnan toteuttaminen ELY:issä | Arviointi- ja ohjauskäyntien kohteilla vahva ammattitaito. Havaitut kehittämiskohteet vähäisiä. |
| Valtuutetut ja liikkeiden tarkastajat | 19 | Eviran antamien ohjeitten noudattaminen | Poikkeamat ja kehittämiskohteet uusilla tai ei-arvioituilla tarkastajilla ja näytteenottajilla. |

5 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET

5.1 Toimijoiden säädösten tuntemuksen varmistaminen

Evira järjesti siemenpakkaamojen henkilökunnalle yhden koulutuspäivän Loimaan toimipisteessä. Koulutuksen kysyntä oli vähäistä, koska edellisinä vuosina pidettyihin koulutuksiin oli osallistuttu ahkerasti ja toisaalta tiedossa oli jo seuraavalle vuodelle suunniteltuja koulutuksia.

Siemenliikkeiden neuvottelupäivä järjestettiin marraskuussa ja keskustelun aiheena oli Euroopan Yhteisön lisäysaineistolainsäädännön tilanne, siemenkauppalaan kokonaisuudistus ja erityisesti ankaran vastuun periaate vahingonkorvauksissa. Lajikerajoitusten poistamisesta keskusteltiin itsepölytteisten lajien osalta, samoin hukkakaurasta käytiin keskustelua sekä siemenpuolen että yleisen hukkakauratilanteen osalta. Lopuksi tehtiin ryhmätöitä hukkakaurasäädösten kehittämiseksi.

Siemenviljelijöitä varten laadittiin siemenviljelijän muistilista, jossa lyhyesti kuvattiin siemenviljelyksille asetetut vaatimukset sekä esimerkkitalanteita. Muistilistan tavoitteena oli vähentää viljelysten hylkäyksiä. Osa viljelysten puutteista oli sellaisia, joita viljelijöiden oli vaikea välttää, esimerkiksi hukkakauran leviäminen villieläinten mukana tai kantasiemenen ongelmat. Osa puutteista oli vältettävissä huolellisella suunnittelulla ja toiminnalla, esimerkiksi hyvin suunnitellun viljelykierron avulla.

Siemenviljelijöille ja pakkaamoille suunnattiin suoraa tiedotusta sähköpostilla, kirjeillä ja alan lehdissä. Siementuotannosta ja hukkakaurasta pidettiin esitelmia siemenliikkeiden tilaisuuksissa, viljelijätalaisuuksissa ja maatalousalan opiskelijoille oppilaitoksissa.

Evira laati seuraavia tiedotteita ja esitteitä, joiden tarkoitus oli ennaltaehkäisevä; valvontatiedote keväisestä siemenkaupan valvonnasta (02/2014), ajankohtaistiedote miksi tarkastettua kylvösiementä kannattaa käyttää (04/2014), ajankohtaistiedote edellisen vuoden markkinavalvonnan tuloksista ja hyväksytyjen siemenpakkaamoiden julkaisemisesta Eviran internetsivuilla (06/2014) ja esite vihanneskasvien siementen ostamisesta ja myymisestä (09/2014).

Eviran asiantuntijat kirjoittivat asiantuntija-artikkeleita alan lehtiin ja antoivat asiantuntijalausuntoja lehdistölle. Lisäksi ELY-keskukset tiedottivat omilla alueilleen alue- ja paikallislehdissä mm. tarkastamattoman siemenen haitoista.

Evira.fi -verkkosivuja on ylläpidetty vuoden aikana, ajankohtaisia asioita on nostettu etusivuille ja muuttuneita tietoja on päivitetty.

5.2 Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaamistoimenpiteiden varmistaminen

Elinkeinonharjoittajarekisterin tietoja päivitettiin toimijoilta tulleiden ilmoitusten mukaisesti. Markkinavalvontojen yhteydessä havaitut rekisteröimättömät elinkeinonharjoittajat ohjeistettiin ilmoittautumaan rekisteriin. Rekisteröinti-ilmoitus täytettiin jo tarkastustilanteessa ja toimitettiin Eviraan valvontapöytäkirjan mukana. Näin varmistettiin niiden palautus.

Puutteelliseen tai puuttuvaan kauppaeräkohtaisen tiedoston pitoon annettiin valvontakäynnillä ohjeistus ja määräpäivä mihin mennessä asia tulee saattaa kuntoon. Pääsääntöisesti tiedostot käytiin tarkastamassa uudelleen määräpäivän umpeuduttua, näin varmistettiin, että asia oli laitettu kuntoon.

Valvontanäytteistä, jotka johtivat itävyydestä markkinointikieltoon, lähetettiin sekä liikkeille että maahantuojille markkinointikielto ja kehoitus poistaa kyseinen erä markkinoilta. Taviotteena oli, että tarkastaja kävisi vielä valvomassa liikkeessä, että erä ei ole enää myynnissä. Tähän ei kuitenkaan aina ollut tarkastajalla mahdollisuutta resurssien puitteissa ja joissakin tapauksissa erä oli jo myyty.

Pakkaamoluvan edellyttämässä katselmuksissa havaitut puutteet vaadittiin korjattavaksi ennen luvan myöntämistä. Jos puutteita ei korjattu, lupaa ei joko myönnetty tai jos puute oli sellainen, että se ei estänyt koko toimintaa, tästä aiheutui rajoituksia toimintaan.

5.3 Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet

Korjaavat toimenpiteet käytiin läpi siemenkaupan markkinavalvojille järjestetyissä koulutuksissa. Teema-ELY-keskuksille järjestettiin tammikuussa kaksi samansisältöistä koulutusta. Toinen pidettiin Tampereella ja toinen Kajaanissa. Näihin osallistui yhteensä viidestä ELY-keskuksesta kahdeksan tarkastajaa. Koulutuksissa käytiin läpi edellisen vuoden valvonnan toteutumista, havaittuja puutteita valvonnoissa, alkaneen vuoden valvontasuunnitelman painopistealueiden toteuttamista, käytännön valvonnan yksityiskohtia ja lainsäädännön näkökulmia valvontaan Eviran lakimiehen kanssa. Lisäksi tehtiin ohjattu valvontakäynti siemenliikkeeseen.

Jonkin verran resursseja käytössä oleville ELY-keskuksille järjestettiin tammi-helmikuun aikana kolme samansisältöistä videovälitteistä koulutusta Loimaalta. Koulutuksiin osallistui 7:stä ELY-keskuksesta yhteensä 12 tarkastajaa. Koulutusten ohjelma oli teema-Ely-keskusten ohjelmaa suppeampi, niissä käytiin läpi menneen vuoden valvonnan toteutumista, havaittuja puutteita valvonnoissa, alkaneen vuoden valvontasuunnitelman painopistealueiden toteuttamista ja keskusteltiin käytännön valvonnan yksityiskohdista.

Uusille markkinavalvojille järjestettiin yksi koulutustilaisuus Loimaalla. Koulutuksessa käytiin läpi siemenlainsäädäntö, sertifiointiprosessia, siemenkaupan markkinavalvontaa, pöytäkirjojen täyttämistä sekä harjoiteltiin valvontanäytteenottoa käytännössä. Koulutukseen osallistui yksi uusi siemenvälvoja.

Viljelystarkastuksessa ja näytteenotossa havaittujen tarkastajien toiminnan puutteiden toistumista yritetään estää koulutuksilla, ohjaus- ja arviointikäynteillä, palautteella ja ohjeistuksella.

Viljelystarkastajille järjestettiin kasvukaudella viisi koulutustilaisuutta, joista kaksi oli tarkoitettu uusille tarkastajille ja kolme tilaisuutta kokeneille. Viljelystarkastuksessa havaittuja puutteita käsitellään seuraavan kesän koulutustilaisuuksissa ja tarkastajille annetaan kirjallinen palaute. Koulutuksissa on myös yleinen koulutuksellinen osuus. Vuonna 2014 käsiteltiin viljojen siemenlevintäisten kasvitautien tunnistusta. Kaikkiin koulutuksiin liittyvät kokeet, joissa tarkastajien on osoitettava ammattitaitonsa lajikeaitoudessa ja viljelystarkastusten säännöissä.

Uusille näytteenottajille järjestettiin yksi koulutustilaisuus. Koulutuksessa käsitellään näytteenoton yleiset vaatimukset, näytteenottotekniikat ja välineet sekä käydään pakkaamossa ottamassa näytteitä. Lisäksi uuden näytteenottajan on otettava vähintään 5 näytettä kokeneen näytteenottajan ohjauksessa.

Pakkaamoille tehdyn asiakaskyselyn perusteella tehtiin korjaavia toimenpiteitä vuonna 2013 ja näitä korjaustoimenpiteiden vaikutuksia arvioitiin keväällä 2014. Osa tehdyistä toimenpiteistä toimi hyvin, mutta joidenkin toimenpiteiden osalta muutokset eivät toteutuneet halutulla tavalla, kuten asiakkaiden soittajat.

Evira teki yhden uuden ohjeen toimijoille: Siemenperunaviljelijän muistilista. Toimijoille päivitettiin neljä ohjetta eli lajikerajoitusryhmät, siemenviljelijän muistilista, siemenlevintäisten kasvitautien määrittelyt sekä sertifioidun siemenperunan tuottaminen –ohjeen liite 2, lajikkeet, joista ei tarvitse A-luokassa testata laboratoriossa viruksia (taulukko 9). Siemenperunatarkastajan käsikirja sekä tiedote siemenkauppalaan mukaisesta valvonnasta ja kylvösiemenpakkausten valvontanäytteenotosta (1373/0869/2014) päivitettiin.

Taulukko 9. Siementarkastusyksikön viranomaisille ja toimijoille antama ohjeistus vuosina 2010–2013.

| | 2010 | 2011 | 2012 | 2013 | 2014 |
|--------------------|------|------|------|------|------|
| Ohjeet toimijoille | | | | | |
| - päivitetty, kpl | 2 | 3 | 3 | 2 | 4 |
| - uudet, kpl | 3 | 4 | 1 | | 1 |

| | | | | | |
|-----------------------|---|---|---|---|---|
| Ohjeet viranomaisille | | | | | |
| - päivitetty, kpl | 2 | - | 2 | 1 | 1 |
| - uudet, kpl | - | - | | 1 | - |

Viranomaisten välistä sisäistä Eviranet-verkkoa käytettiin kuluneen vuoden aikana mm. tiedonvälitykseen ja koulutusmateriaalien jakamiseen viranomaisten välillä. Sen toivotaan parantavan yhteydenpitoa ja tiedotusta.

Elmoa kehitettiin viljelystarkastusten, sertifiointin sekä vakuuksien osalta ja useampi korjauspaketti tehtiin kevään aikana, minkä ansiosta työ on nopeutunut ja helpottunut. Kenttäosion toiminta on parantunut vuoden 2014 aikana, mutta erityisesti tulosten tallentaminen ja todistusten tulostaminen vaativat vielä kehittämistä. Pakkaamoiden osalta järjestelmä saatiin kokonaisuudessaan käyttöön, niin että lupapäätökset pystytään tulostamaan järjestelmästä ja vanhasta ohjelmasta voitiin luopua. Elinkeinoharjoittajarekisteriä ei saatu suoraan siirrettyä vanhasta järjestelmästä uuteen. Elinkeinoharjoittajien ja heidän tietojensa syöttäminen Elmoon aloitettiin vasta vuoden lopulla. Syöttäminen joudutaan tekemään yksitellen käsin muiden töiden ohella, joten siihen kuluu aikaa. Tallennustyön toivotaan valmistuvan vuoden 2015 aikana.

Näytteenottopöytäkirjan, siemenen laboratorioanalyysitulosten sekä sertifiointipäätösten osalta sähköinen asiointi –hankkeen toteutus siirtyi vuodelle 2015.

6 TOIMINNAN RESURSSIT

Teemoittaminen vaikutti toiminnan resurssien jakoon vuonna 2014 hieman suunnitellusta poiketen. Tarkoitus oli, että siemen-, rehu- ja lannoitevalvonnan ELY-keskuskohtaiset resurssit säilyvät edelliseen vuoteen verrattuna samana, mutta niitä kohdennetaan vuosittain vain yhdelle sektorille. Yhtä sektorivalvontaa oli tarkoitus tehdä viidessä ELY-keskuksessa vuosittain kolmen vuoden välein. Neuvotteluissa siemenmarkkinavalvontaan kohdennettavat resurssit ELY-keskuksittain muuttuivat siten, että viidelle ELY-keskukselle resursseja tuli eniten. Kuudelle niitä tuli jonkin verran ja kolmelle ELY-keskukselle resursseja tuli vain vähän.

Teema-ELY-keskusten valvontasuunnitelmien suunnitellut suoritteet saatiin toteutettua Varsinais-Suomessa, Pirkanmaalla, Pohjois-Savossa ja Etelä-Pohjanmaalla. Kainuussa valvontasuunnitelman toteutumisosuus oli vain 27 %. Jonkin verran resursseja omaavat Ely-keskukset, joita olivat Satakunta, Kaakkois-Suomi, Etelä-Savo, Pohjois-Karjala, Pohjanmaa ja Pohjois-Pohjanmaa, eivät saavuttaneet suunniteltua tavoitettaan. Näissä valvontasuunnitelman toteutumisosuus liikkui välillä 13 – 75 %. ELY-keskuksista, joilla resursseja oli vain vähän, valvontaa tehtiin ainoastaan Hämeessä.

Eviran ja ELY-keskusten välisessä tulossopimuksessa sovitusta ELY-keskusten siemenmarkkinavalvontaan kohdennetusta resurssista toteutui 77 prosenttia.

Tehtyjen suoritteiden määrää laskettaessa hylättyjen erien käytön valvontamäärät laskettiin pakkaamoina yhdeksi suoritteeksi, vaikka pakkaamalla olisi tarkastettu useampi erä, koska valvonta oli kuitenkin saatu hoidettua samalla

kertaa. Valvontojen määrässä (taulukko 2) kaikki hylättyjen erien käytön valvonnat on laskettu erikseen.

Taulukko 10. ELY-keskusten suunnitellut ja tehdyt suoritteet sekä valvontasuunnitelman toteutusprosentit vuonna 2014.

| Ely-keskus | suunnitellut suoritteet 2014 | tehdyt suoritteet 2014 | valvontasuunnitelman toteutus% |
|----------------------|------------------------------|------------------------|--------------------------------|
| 01 Uusimaa | 2 | 0 | 0 |
| 02 Varsinais-Suomi | 51 | 53 | 104 |
| 03 Satakunta | 24 | 18 | 75 |
| 04 Häme | 2 | 7 | 350 |
| 05 Pirkanmaa | 40 | 40 | 100 |
| 06 Kaakkois-Suomi | 23 | 3 | 13 |
| 07 Etelä-Savo | 22 | 14 | 64 |
| 08 Pohjois-Savo | 31 | 31 | 100 |
| 09 Pohjois-Karjala | 20 | 3 | 15 |
| 10 Keski-Suomi | 2 | 0 | 0 |
| 11 Etelä-Pohjanmaa | 76 | 90 | 118 |
| 12 Pohjanmaa | 27 | 8 | 30 |
| 13 Pohjois-Pohjanmaa | 21 | 13 | 62 |
| 14 Kainuu | 30 | 8 | 27 |
| 15 Lappi | 2 | 0 | 0 |
| Yhteensä | 373 | 288 | 77 |

Teemoituksen resurssien jakamisessa ei onnistuttu suunnitellulla tavalla, mutta valvojat olivat yleisesti tyytyväisempiä siihen, että resursseja pystyi kohdentamaan enemmän yhteen sektoriin.

Eviran resursseja jouduttiin vähentämään loppuvuodesta, mutta nämä vähennykset kohdistuvat pääosin seuraavaan vuoteen.

Kesäaikana oli yksi harjoittelija, joka auttoi viljelystarkastusten esitäytössä, pöytäkirjojen tallennuksessa ja päätösten tekemisessä ja koekentän töissä.

7 MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN TOIMINTAAN

Siemenkaupan markkinavalvonnan teemoitusta jatketaan ja valvontasuunnitelma on sama lukuun ottamatta vihanneskasvien annospussien näytteenottoa, josta luovutaan. Vähentyneet resurssit sekä Evirassa että ELY-keskuksissa aiheuttavat valvontojen vähentymistä ja kohdentamista entistä tarkemmin riskiperusteisesti.

Sähköiseen asiointiin siirtyminen vakuustodistusten tulostuksen osalta nopeuttaa kiireaikana vakuustodistusten toimitusta asiakkaille ja tuo joustavuutta heidän toimintaansa. Näytteenottopöytäkirjan sähköiseen asiointiin siirtyminen

nopeuttaa tietojen kirjaamista ELMO-järjestelmään ja siirtää vastuuta myös enemmän asiakkaalle.

Elmo-järjestelmää pyritään kehittämään tehokkaammaksi ja sitä pyritään hyödyntämään niin, että asiakkaat hyötyisivät enemmän uudesta järjestelmästä.

Taulukko 11. Eviraa koskevat suunnitellut toimenpiteet vuosina 2015–2019.

| Toimenpide | Toteuttamisvuosi | | | | |
|---|------------------|------|------|------|------|
| | 2015 | 2016 | 2017 | 2018 | 2019 |
| Teemoittaminen | x | x | | | |
| Tiedottaminen | x | x | x | x | x |
| Pakkaamokatselmukset | | x | x | x | |
| Sähkösiemen: vakuuksien etätulostus pakkaamoissa | x | x | | | |
| Sähkösiemen: mobiilitallentamisen käyttöönotto näytteenotossa | x | x | x | | |